

— mijne oratie in haar geheel te lezen. Ge zult me dan in elk geval nog later kunnen zeggen, waar soortgelijke denkbeelden reeds mochten ontwikkeld zijn. Dat ik eerst in 1877, en dan in zekeren zin nog bij toeval, van het aandeel spreek, dat ik meen in de ontwikkeling der thans heerschende voorstellingen voor mij zelve te mogen vindiceeren, zal U wel bewijzen, dat ik niet door eergierigheid gedreven word. Om waarheid en recht alleen is het mij te doen. Wordt mij hier onthouden wat naar eigen meening mij toekomt, ik kan mij gemakkelijk troosten, want op andere punten heeft men mij meer gegeven dan waarop ik aanspraak maakte. Aan compensatie zou het mij dus niet ontbreken. Maar, in waarheid, ik heb ze niet nodig. Zoo zeer zijn de laatste vonken van eerzucht bij mij uitgedoofd, dat, hadde ik niet ware *liefde* voor de wetenschap, ik geheel tot onverschilligheid zou vervallen. Hier doet trouwens ook de wet van oefening zich gelden. Zij heeft duizendmaal waar we voor een vraagstuk stonden, onze belangstelling geprikkeld, en associaties, die zich vaak herhaalden, verloochenen zich nimmer. Ik kan nog nooit iets hooren, wat ik voor onwaar houde, zonder het te bestrijden al is de zaak, als zoodanig, mij geheel onverschillig, en al zou eenig nadenken mij doen bevroeden, dat

zwijgen beter ware geweest dan spreken. Zoo schijnt onze belangstelling levendiger dan zij is. En 't is misschien niet zoo onjuist, dat wij den instinctmatigen prikkel, die ons drijft, *liefde* noemen. Of vindt ge 't woord misbruikt? Ik sprak in elk geval slechts voor mij zelve.

Steeds van harte de Uwe

Donders"

Literatuur:

DARWIN, CH. R. (1859) *The origin of species by means of natural selection, or the preservation of favoured races in the struggle for life*. Londen.

DONDERS, F. C. (1848) *De harmonie van het dierlijke leven*. De openbaring van wetten. Herdrukt in (1907) *Opuscula selecta Neerlandicorum de arte medica*, I, 229. Amsterdam.

DONDERS, F. C. (1864) Beoordeling van: G. VALENTIN (1845) *Natuurkunde van den mensch*. Uit het Hoogduitsch door J. G. ROOSEBOOM, M. D. Gouda. Ten dele herdrukt in: LEERSUM, E. C. VAN (1932) *Het levenswerk van FRANCISCUS CORNELIS DONDERS*, bl. 344.

Utrecht 1959

BESPREKINGEN

M. SCHOLTENS, *Études médico-psychologiques sur Pascal*. Proefschrift Utrecht, 18 november 1958 (promotor: Prof. Dr. H. C. RUMKE). 199 bl. Joh. Enschedé & Zn., Haarlem 1958.

De schrijfster heeft een verdienstelijk werk verricht door haar belichting van de figuur van de grote wijsgeer BLAISE PASCAL. Na in het eerste gedeelte een levensbeschrijving te hebben gegeven met veel aandacht voor de ziekte waaraan PASCAL leed, gaat zij in het tweede gedeelte over tot het geven van een inzicht in de karakterstructuur van de wijsgeer. Op fijnzinnige wijze tekent zij deze grote figuur te midden van het veelomvattende werk, dat door hem is verricht en waartegen de nageslachten tot heden nog steeds met bewondering opzien. De toegestane ruimte laat niet toe, hier een verdere uiteenzetting te geven van de structuur van dit proefschrift. Stellig dient gezegd, dat hier een uitstekend werk is verricht, waarvan de lezing aan belangstellenden warm kan worden aanbevolen.

E. A. D. E. CARP

Grosse Nervenärzte. Onder redactie van K. KOLLE. Deel II: 22 Lebensbilder. 252 bl., 21 fig. Georg Thieme Verlag, Stuttgart 1959. Prijs: geb. DM. 29,40.

In deze tweede bundel worden 22 personen besproken van wie 9 buiten Duits taalgebied. Zij zijn onderverdeeld in: onderzoekers der grondslagen; uitvinders; clinici, onder twee hoofden: psychiaters en neurologen; therapeuten, a. chirurgen, b. psychotherapeuten, door de uitgever „Seelenbildner" genoemd. Goede biografieën behoren tot de beste soort lectuur, zelfs al betreffen ze geen onbestreden grootheden. De hier gepresenteerde „Lebensbilder" zijn merendeels de moeite van het lezen waard. Jammer dat de bijdragen van Franse en Engelse oorsprong in het Duits vertaald zijn; zij missen iets van het typische van hun herkomst.

C. T. VAN VALKENBURG

A. QUERIDO, *Storm in het weeshuis*. De beroering onder de Amsterdamse burgerwezen in 1566. 38 bl. Em. Querido's Uitgeversmij N.V., Amsterdam 1958. Prijs: ingen. f 2,90.

Het eerbiedwaardige burgerweeshuis te Amsterdam is in 1566 het toneel geweest van een merkwaardige beroering onder zijn jeugdige bewoners. In dat jaar ontstond onder

de wezen een soort epidemie van bezetenheid, waarbij zij in het weeshuis een wonderlijk gedrag toonden, relletjes op straat veroorzaakten, een burgeres van tovenarij beschuldigden en zelfs de strenge schout lastig vielen en uitmaakten voor Deventerkoek. Prof. QUERIDO behandelt het voorval als een ziektegeschiedenis en tracht het afwijkende gedrag te plaatsen en begrijpelijk te maken in het kader van de tijd. En welk een tijd: het voorspel van de historische vrijheidsstrijd, en 1566 zelf het bewogen jaar van de beeldenstorm en ALVA's komst. Het is boeiend, tegen de achtergrond van dit grootse gebeuren, het bovenvermelde lokale incident belicht te zien.

P. J. KUIJZER

INGEZONDEN

VIRCHOW EN DE GESCHIEDENIS

Bij het vermelden van de verdiensten van RUDOLF VIRCHOW voor de geschiedenis der geneeskunde en de beoefening daarvan mocht niet onvermeld blijven, hoezeer VIRCHOW daartegenover ten opzichte van zijn eigen tijd is tekortgeschoten. Hij is een van de velen geweest, die SEMMELWEIS, door collegae „Der Pesther Narr" genoemd, tot in het graf met bespotting en miskenning hebben vervolgd. VIRCHOW schreef van hem: „Der Kerl speculiert".

Prof. LINDEBOOM (1959) openbaart ons de anticlericale gezindheid van VIRCHOW, die medische vooruitgang in de middeleeuwen liever aan leken dan aan rooms-katholieke kloosterorden toeschreef. Zou deze geesteshouding hem ook hebben verblind voor de ontdekking van SEMMELWEIS? Misschien kan VIRCHOWS verhouding tot PASTEUR nader licht in deze zaak brengen.

Literatuur: LINDEBOOM, G. A. (1959) VIRCHOW en de geschiedenis der geneeskunde. *Ned. T. Geneesk.* 103, 567.

Kerkrade, 14 maart 1959.

B. A. G. VERAART

VIRCHOWS miskenning van SEMMELWEIS is uit historisch oogpunt een belangwekkend feit, dat echter in een opstel over VIRCHOWS verhouding tot de geschiedenis der geneeskunde niet noodzakelijk een plaats moet vinden. Een opzettelijke studie over VIRCHOWS houding tot PASTEUR en over de psychologische achtergrond daarvan, zou zeker de mogelijkheid tot verdieping van ons inzicht bieden.

Amsterdam, 28 maart 1959

G. A. LINDEBOOM